

УДК 65.053

В.О.КОСТЮК, канд. екон. наук

*Харківська національна академія міського господарства***РОЗРАХУНОК ВПЛИВУ ОКРЕМИХ ФАКТОРІВ НА ЗМІНУ ДОХОДУ ПІДПРИЄМСТВА ТЕПЛОВИХ МЕРЕЖ**

Розглядається методика розрахунку впливу найважливіших чинників на зміну доходу підприємства від реалізації теплової енергії споживачами.

Важливим фінансовим показником, що характеризує господарську діяльність підприємства теплових мереж, є обсяг реалізації продукції (послуг) у вартісному вираженні, тобто величина його доходу. Це є загальна сума виручки, яку отримує підприємство від реалізації виробленої теплової енергії своїм споживачам (населенню, промисловості та ін.). Від абсолютної величини цього показника безпосередньо залежить прибуток того чи іншого підприємства, рівень рентабельності його фінансово-економічної діяльності.

У зв'язку з цим актуального значення набуває факторний аналіз даного показника, який дає змогу розрахувати вплив на його зміну найважливіших чинників. Слід зазначити, що питання факторного аналізу тих чи інших синтетичних показників діяльності підприємств хоча і висвітлюються деякими авторами у економічно-аналітичній літературі [1-4], однак ще залишається ряд невирішених моментів.

Тому метою даної статті є дослідження і розробка методики аналітичного розрахунку впливу окремих чинників на загальну зміну доходу підприємства, що займається реалізацією теплової енергії споживачам.

Слід замітити, що залежно від конкретних умов (наявність інформації, завдань аналізу і т.п.) можна обчислювати вплив на зміну досліджуваного показника різної кількості чинників (двох, трьох та ін.). Це означає, що в процесі факторного аналізу використовуються різноманітні розрахункові формули (моделі), які дають можливість в будь-який час визначити вплив тих чи інших факторів на зміну аналізованого результативного показника. Аналітичні розрахунки впливу окремих чинників на зміну досліджуваного показника доходу від реалізації теплової енергії пропонується здійснювати за допомогою способу ланцюгових підстановок.

При цьому методі перш за все необхідно правильно побудувати вихідні моделі аналізованих показників. Для цього послідовно здійснюють заміну базисної величини кожного із взаємодіючих факторів фактичною і потім зіставляють результати, які отримують при черговій такій заміні. Між факторами й аналізованими показниками пови-

нна існувати функціональна залежність, де аналізований показник є добутком кількох інших факторів.

Виходячи з цього, розглянемо спочатку методику двохфакторного аналізу доходу від реалізації теплової енергії споживачам.

На рис.1 зображено схему взаємозв'язку досліджуваного показника доходу і факторів, що впливають на його зміну.

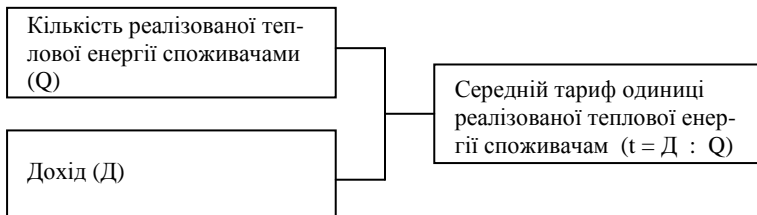

Рис.1 – Структурно-логічна модель двохфакторного аналізу доходу від реалізації теплової енергії споживачам

Виходячи з наведеної схеми взаємозв'язку (рис.1), дохід підприємства можна подати у вигляді наступної мультиплікативної моделі для його факторного аналізу:

$$Д = Q \times t .$$

Розрахунок впливу зазначених чинників „Q”, „t” на зміну аналізованого показника доходу „Д” пропонується здійснювати за такими формулами (індексом „0” позначено абсолютні значення показників в базисному періоді, через „1” – у звітному періоді, знаком „Δ” – абсолютна величина впливу окремого фактора):

$$\Delta D_Q = (Q_1 - Q_0) \times t_0 ;$$

$$\Delta D_t = Q_1 \times (t_1 - t_0) .$$

Балансову перевірку отриманих результатів здійснюють за формулами:

$$\Delta D = D_1 - D_0 ;$$

$$\Delta D = \Delta D_Q + \Delta D_t .$$

Якщо значення зміни аналізованого показника „ΔД”, розраховані за цими формулами, збігаються, то дана аналітична задача розв’язана правильно.

При більш детальному аналізі можна розрахувати вплив на зміну доходу та інших факторів. Для цього пропонується розширити двохфакторну модель доходу шляхом розкладання комплексного показника „Кількість реалізованої теплової енергії споживачам” на наступні суб-

фактори: кількість поданої теплової енергії в мережі „М” і коефіцієнт реалізації теплової енергії споживачам „f”. У цьому випадку структурно-логічна модель факторного аналізу доходу матиме наступний вигляд (рис.2).

Рис.2 – Структурно-логічна модель трьохфакторного аналізу доходу від реалізації теплової енергії споживачам

З наведеної блок-схеми (рис.2) впливає така вихідна факторна модель показника доходу:

$$Д = М \times f \times t .$$

Абсолютний вплив факторів „М”, „f” і „t” на зміну результативного показника „Д” пропонується здійснювати за наступними розрахунковими формулами:

$$\Delta Д_M = (M_1 - M_0) \times f_0 \times t_0 ;$$

$$\Delta Д_f = M_1 \times (f_1 - f_0) \times t_0 ;$$

$$\Delta Д_t = M_1 \times f_1 \times (t_1 - t_0) .$$

Якщо складний фактор „кількість поданої теплової енергії в мережу” розкласти на прості субфактори „кількість виробленої теплової енергії”(R) і „коефіцієнт подання теплової енергії в мережу” (K), то тоді отримаємо чотирьохфакторну модель аналізованого показника доходу для його кількісного аналізу (рис.3).

З цієї блок-схеми (рис.3) впливає наступна мультиплікативна модель для факторного аналізу доходу:

$$Д = R \times K \times f \times t .$$

Застосовуючи до цієї формули спосіб ланцюгових підстановок, аналітичний розрахунок абсолютного впливу факторів „R”, „K”, „f” і „t” на зміну досліджуваного показника доходу від реалізації теплової енергії споживачам здійснюється наступним чином:

$$\begin{aligned}\Delta D_R &= (R_1 - R_0) \times K_0 \times f_0 \times t_0; \\ \Delta D_K &= R_1 \times (K_1 - K_0) \times f_0 \times t_0; \\ \Delta D_f &= R_1 \times K_1 \times (f_1 - f_0) \times t_0; \\ \Delta D_t &= R_1 \times K_1 \times f_1 \times (t_1 - t_0).\end{aligned}$$

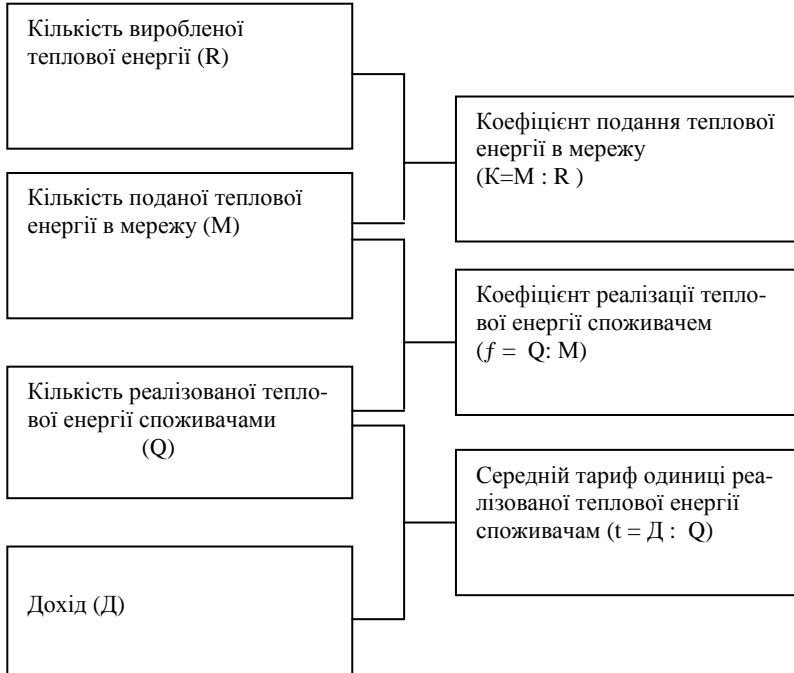

Рис.3 – Структурно-логічна модель чотирьохфакторного аналізу доходу від реалізації теплової енергії споживачам

Сумарний абсолютний вплив факторів дорівнює загальній величині зміни аналізованого показника доходу:

$$\Delta D = \Delta D_R + \Delta D_K + \Delta D_f + \Delta D_t.$$

Запропонована методика факторного аналізу показника доходу від реалізації теплової енергії споживачам дає можливість розрахувати вплив двох, трьох і більше факторів на його зміну за будь-який період роботи підприємства, об'єктивно оцінити його діяльність, обґрунтувати управлінські рішення та контролювати їх виконання.

1. Андрєєва Г.І. Економічний аналіз. – К.: Знання, 2008. – 263 с.
2. Кіндрацька Г.І., Білик М.С., Загородній А.Г. Економічний аналіз: теорія і практика. – Львів: Магнолія – 2006, 2007. – 440 с.
3. Комплексный экономический анализ предприятия / Под ред. Н.В.Войтоловско-

го, А.П.Калининой, И.И.Мазуровой. – СПб.: Питер, 2009. – 576 с.

4.Савицкая Г.В. Экономический анализ. – М.: Новое Знание, 2009. – 679 с.

Отримано 30.03.2009

УДК 332.871 : 519.86

З.В.ГОНЧАРОВА, А.Л.ШАПОВАЛОВ, канд. техн. наук

Харківська національна академія міського господарства

МОДЕЛЬ ВІДБОРУ КЕРУЮЧИХ КОМПАНІЙ В ПРОЦЕСІ СТВОРЕННЯ РИНКУ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Аналізується ситуація, що склалася з приходом керуючих компаній у сферу житлово-комунального господарства, пропонується модель відбору керуючих компаній і підприємств, зайнятих у даній сфері, на основі оптимізації та експертного аналізу.

У процесі розвитку ринкових взаємовідносин у житлово-комунальному господарстві (ЖКГ) виникає потреба у появі нових структур з новими функціями по управлінню житловим фондом. Згідно Закону України «Про загальнодержавну програму реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2004-2010 роки», з'явилися нові інституції [1, 2], які потребують визначення прав і обов'язків, функцій як учасників ринку. Так, якщо для вже існуючих об'єднань співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ) відносно сформовано нормативно-правове забезпечення діяльності та здійснення державного регулювання [3-5], то для нових учасників, якими є керуючі компанії (КК), воно відсутнє.

Питанням розвитку ринкових взаємовідносин у ЖКГ присвячено роботи багатьох авторів, серед яких Н.Ф.Брусова, А.В.Єрмішина, Т.Д.Миронова, В.І.Срібний, Е.Ф.Петрова, М.Д.Шапіро, О.Соскін [6-10] та ін.

Сьогодні власники житла не повному обсязі володіють інформацією про КК та інші організації, які керують житловим фондом, не мають затвердженого принципу відбору професійних керуючих, критеріїв, за якими оцінюються результати роботи компаній. Відсутні важелі впливу на обсяг і якість наданих послуг, ціну, можливість відмовитися від їхнього споживання, якщо ціна і якість їх не влаштовують, не розроблені типові договори, немає зрозумілої для всіх тарифної сітки, тобто всього того, на що власники будинків могли б поспиратися, формуючи відносини з КК. Таким чином виявляється, що реально у власників житла немає навіть вибору, тому постає актуальне питання для органів управління різних рівнів щодо створення «правил гри» на ринку житлово-комунальних послуг для нових організаційних структур.